Turen gik til Burgas i Bulgarien

d. 16. – 23. september 2006

Tekst og de fleste fotos : *Bjarne Nielsen*

Rødrygget tornskade
foto : Jens Kristian Kjærgaard

Turen gik til Burgas i Bulgarien d. 16.-23. september 2006
- tekst og de fleste fotos af Bjarne Nielsen

EXTREMT – helt vildt EXTREMT !!!!

Det er de ord, der først falder een ind, når man skal forsøge at beskrive, hvordan den godt en uge lange tur til Bulgarien blev oplevet. Og det **var** på mange måder extremt.

Hvis man gerne vil besøge et land, hvor alt er strømlinet, hvor gaderne er rene, hvor indbyggerne har det godt, hvor der tages hensyn til miljøet og hvor man passer godt på sine naturværdier, så er landet det absolut dårligst tænkelige. Uanset hvor man færdes, vader man rundt i lort, undskyld udtrykket, men det er simpelthen det eneste, der kan beskrive det ufattelige svineri, der hersker overalt, og indimellem skal udtrykket sågar tages i sin allermest bogstavelige betydning.
Gader flyder med affald. Plastikflasker og papir i enhver afskygning ligger simpelthen i dynger. Buskadser er ved at sprænges af ditto plastikflasker, gamle bildæk, rustne køleskabe og 'You name it'. Kanalerne omkring salinerne ser ud, somom de har direkte forbindelse med samtlige byens toiletter, hvad de formodentlig også har – og stanken er de fleste steder ganske uudholdelig. Nogle steder lige udenfor bygrænsen, hvor folk bl.a. arbejder i salinerne, bor de i barakker, som åbenbart slet ikke har noget toilet, for der besørges af både "stort" og "småt" lige udenfor husene. "Mind Your steps" - ellers er det ikke kun pløre, der klistrer sig til skosålerne !!

Fig. 1 Parken i Burgas lige udenfor tennisanlæggets centercourt

Og naturen, "det billige skidt", bliver ikke bare brugt, nej den bliver i allerhøjeste grad misbrugt og skamredet udover enhver fatteevne. Hvor der for 3-4 år siden lå lavvandede saliner med vadefugle en masse, pelikaner og diverse hejrer, er der nu gang i et omfattende byggeri af hoteller – det ene ved siden af det næste. Det værste område, kaldet "Sunny Beach", ligger lidt nordøst for Burgas og er én kæmpestor byggegrund med gang i hotelbyggerier, der skal give sengepladser til 10-15.000 pengestærke turister fra især Tyskland og England.
Ved Pomorie også lidt nordøst for Burgas er det sågar salinerne ved byens Salt Museum, der simpelthen fyldes op og plastres til med hoteller, tennisbaner og her også et sportsstadion.

Mange gange på vores tur, gned man sig i øjnene, for det var en mildt sagt surrealistisk oplevelse, som man har svært at tro på, kan finde sted i år 2006 i et land, som regner med at komme ind under EU's vinger i løbet af det næste halve år. Men måske har vi så svært ved at forstå den beskrevne fremgangsmåde, fordi vi har det alt for godt sammenlignet med den almindelige bulgarer. Når man har store problemer med bare at overleve, at få det daglige brød, at få noget at

bo i og at skulle knokle for 600 kr om måneden, ja, så har man måske ikke ”råd” eller overskud til at tage den slags ”billige” hensyn ?!?

Man må håbe, at der, den dag Bulgarien optages i det europæiske fællesskab, bliver taget fat om de næsten uoverskuelige miljøproblemer og bliver gjort noget virkeligt seriøst for at løse dem.

Turen

Turen var arrangeret af DOF’s eget rejsebureau, DOF Travel, og vi var fire personer her fra lokalafdelingen. Udover jeg selv var det Martin Jessen, Orla Jessen og Kaj Abildgaard, der deltog i turen sammen med lige knap 20 andre ornitologer fra det ganske land. Til at geleide os rundt i landskabet havde vi to DOF-guider med, Thomas W. Johansen og Erik Mølgaard, samt en yderst kompetent yngre bulgarsk guide, ”Elli”, der samtidig sørgede for vores forplejning. Sammen med de øvrige rejsekammerater sørgede guiderne for, at vi havde en extrem god og lærerig uge.

Lokaliteterne

Fig. 2 Kort der viser området omkring Burgas med de fleste af de i artiklen omtalte lokaliteter

Burgas er placeret ved den vestlige bred af Sortehavet i den sydøstlige del af Bulgarien. Området er et udpræget turistområde, især er den tidligere omtalte ”**Sunny Beach**” (nord for Nessebar i fig.

2) den helt store turistmagnet. Egentlig er det et paradoks, at folk valfarter til dette område for at holde badeferie, for vi blev på det kraftigste frarådet at bade i Sortehavet pga. faren for at pådrage os diverse sygdomme ?!?

Fig. 3 Salinerne i den sydlige del af Anatasovsko Lake fotograferet fra vor altan på niende etage af Hotel Park

Hotellet, hvor vi boede, Hotel Park, ligger placeret centralt i Burgas ned til sydspidsen af søen **Atanasovsko**, der er næsten totalt omdannet til saliner (fig. 3). Saliner er meget store fladvandede områder, hvor vand fra Sortehavet blivet ledt ind via pipelines. Derefter får vandet lov til at fordampe og efterlader sit indhold af salt. Efterhånden, som processen bliver gentaget mange gange, vokser saltlaget sig tykkere og tykkere, og når skorpen er tyk nok, bliver den skrabet af. Det foregår manuelt af en masse saline-arbejdere. I Atanasovsko Lake bemærker man især flokke af Hvide og Krøltoppede pelikaner, men også hejrer og en del vadefugle kan ses her.

Fig. 4 Hotel Park i Burgas med en del af den omkringliggende par (set fra nord)

Omkring **Hotel Park** (fig. 4), lidt nordpå samt et par km sydpå er der en park med spredt bevoksning, et ideelt sted at se på fugle (- selvfølgelig når der ses bort fra det allestedsnærværende affald !). Parken byder på et hav af fugle (herom mere senere), men karakterfuglene er Rødrygget tornskade (bl.a. forside-billedet) og Lille fluesnapper.

Burgas Lake og **Mandra Complex** er et par velvoksne søer med adskillige udkigsposter, hvor man kan få syn på nogle af de mange fugle, der også er her. Burgas Lake er især kendt for at være spisested for tusindvis af Hvide og Krøltoppede pelikaner, men huser også en del terne- og hejrearter. Mandra Complex er egentlig et kompleks af søer med tilstødende bevoksninger i form af enten rørskov eller løvskov. Når jeg i den kommende tekst skriver ”Pelikaner”, betyder det, at langt de fleste flokke bestod af hovedsageligt Hvide pelikaner med et betydeligt mindre indslag af Krøltoppede.

Fig. 5 Reservatet Poda i udkanten af Burgas. Når Skarven ikke kan få træer, tages elmasterne blot i brug

Poda er et bynært fuglebeskyttelsesområde med et lille museum, hvor man kan stå på en platform/terasse og have fint udkig over rørskov og vådområder. Poda er især kendt for sine mange Skarver (fig. 5) og andefugle, samt ikke mindst en lille bestand af Dværgskarv.
Som det fremgår af fig. 5, har Skarverne i mangel på træer taget elmaster i brug som ynglelokalitet. En del steder så vi, at elmasterne på samme måde som yngletræer heller ikke i længden kan stå imod skarvernes afføring – den nederste del af mange master var simpelthen tæret bort, og masterne væltede og lå nu som sammenfiltrede skrotdynger !

Pomorie har også nogle saliner og som ovenfor nævnt et Salt Museum (fig. 6), men med den omtalte udvikling forsvinder de nok i løbet af et par år. Men lige nu, hvor der endnu er nogle vandområder tilbage, indeholder stedet en lang række vadefugle.

Fig. 6 Salt Museet ved Pomorie, hvor forfald og affald trives i bedste velgående.

Nessebar er en meget gammel by, beliggende 37 km nordøst for Burgas. Byen er omkranset af en bymur, der er blevet forhøjet mange gange i tidens løb, og byen er lukket for ”uvedkommende” bilkørsel. Ellers udmærker Nessebar sig ved et meget stort antal kirker. De små 10.000 indbyggere kan eller kunne ”fornøje” sig i ikke mindre end 41 kirker !!
Vi så ingen fugle i Nessebar, da vi besøgte byen en sen eftermiddag og aften, men til gengæld så vi, hvordan næsten samtlige byens flotte, gamle 2-etagers huse er blevet degraderet til souvenir-shops, der alle sælger postkort, t-shirts, muslingeskaller og lignende ligegyldigt ragelse.

Fig. 7 Bakken ved Atanasovsko Lake, hvor vi kiggede på træk

Vort foretrukne **trækfugleobservationspunkt** (fig. 7) lå på en bakketop lige sydøst for Atanasovsko Lake’s nordlige del meget tæt på Burgas Airport, der ligger ved Sarafovo. På bakken er der et par halvtage med borde og bænke, og man har et virkelig fint overblik over alt, hvad der kommer trækkende fra nord og nordøst. I efteråret trækker der rigtig mange fugle ned langs Sortehavets vestkyst, og hvis der samtidig er vind fra vestlige retninger, bliver alle fuglene presset ud mod kysten og passerer da lige hen over observationspunktet.

Iracli er et naturreservat, der ligger i bjergene ca. 50 km nordøst for Burgas. Reservatet, der er på 42.3 ha, ligger i godt 400 meters højde og er oprettet for at bevare en typisk kystnær lokalitet med en del sjældne og truede planter.

Fig. 8 Naturreservatet Iracli i bjergene nordøst for Burgas

Fuglene

Og så til det, det hele drejer sig om – FUGLENE !!!
Her er det igen ligeved, at ordet ”Extremt” ikke rækker.
Som et typisk eksempel på, hvad man kan risikere at løbe på, kommer her blot det allermest spændende fra en liste over arter set på en morgentur i parken ved vort hotel. Hver morgen kunne vi lige nå ca. 1 times (!!) obs inden morgenmaden.
Udvalgte arter fra morgenobs’en kl. 06:45 – 08:00 d. 22. september i parken omkring Hotel Park i Burgas : Hvid pelikan, Sølvhejre, Purpurhejre, Skestork, Fiskeørn, Aftenfalk, Lærkefalk, Dværgmåge, Turteldue, Ellekrage, Hærfugl, Syrisk flagspætte, Bjergvipstjert, Cettisanger, Drosselrørsanger, Lille fluesnapper, Pirol og Rødrygget tornskade !!!

Med alle vore oplevelser og de enorme mængder af fugle vi så, vil det ikke være muligt at omtale alle observationer i denne artikel – det ville fylde flere numre af Panurus – derfor vil jeg kun beskrive nogle af de mange ekstraordinære situationer, som vi, dvs. især jeg selv, oplevede på turen.

D. 16. september

Tja, og så handler den første oplevelse ikke engang om en fugl, men om et insekt !!
Straks da vi var landet i lufthavnen udenfor Burgas lørdag d. 16. september, kørte vi ud til trækobsposten på bakken – den ligger jo lige ved siden af lufthavnen. Der var ikke så meget gang i trækket i luften, men alligevel kom der da lidt Små skrigeørne, og vi kunne jo også nyde pelikaner af både den Hvide og den Krøltoppede slags i Atanasovsko Lake lige ved siden af.

Knæler
Vi havde ikke stået på bakken i mange minutter, før jeg mærkede noget, der kildede på mit ben. Jeg rystede benet, men det kildede bare videre. Da jeg så ned, sad der et eller andet stort på min læg, og hurtigt viftede jeg det af med hånden. Jeg troede, at det var en græshoppe, men da jeg bøjede mig ned for at se nærmere på kræet, viste det sig at være en Knæler. Knæleren er i nær familie med græshopper, den er et glubsk rovdyr, der, så vidt jeg ved, dog endnu aldrig er lykkedes med at fortære et menneske. Et pudsigt dyr, der blev turens første store tilløbsstykke.

Fig. 9

Knæler på obsbakken ved Atanasovsko Lake

Terekklire, Odinshane
Efter oplevelsen med Knæleren og et begrænset antal trækkende rovfugle, blev vore guider enige om, at vi skulle køre til nogle saliner, der ligger nordøst for Atanasovsko Lake, hvor der tidligere på ugen var set en Terekklire, der er nogenlunde lige så sjælden i Bulgarien som i Danmark.
Salinerne myldrede af liv. Der var klirer og ryler af næsten enhver art, bl.a. Damklire samt Dværg- og Temmincksryler, og efter lidt eftersøgning blev Terekkliren også (gen-)fundet. Den er lidt atypisk i forhold til de øvrige vadefugle, idet den er nærmest hyperaktiv. Den pisker rundt mellem de andre vadere, mens den fouragerer. Af udseende minder den mest af alt om en stor, grå Mudderklire med et langt, opadbøjet næb.
Udover alle vaderne blev der også fundet en enkelt Odinshane, der lå og snurrede rundt om sig selv i det lave vand.

Altan-obs, Rovterne, Tyndnæbbet måge, Vandrefalk
Vel hjemkomne til hotellet i Burgas var det tid til lidt ”altan-obs”, hvilket vil sige, at vi fra altanen ved vores værelse på niende etage havde et fortrinligt overblik ud over Atanasovsko Lake’s sydlige ende. Dagens altan-obs blev 3 Rovterner, der stod på en banke i den vestlige saline sammen med en del mindre måger, især Hætte- og Sorthovedet, der ikke synede af noget særligt ved siden af de tre kæmpe terner. I den østlige saline lå en del Tyndnæbbede måger og fouragerede på sin typiske vuggende måde med fremstrakt hals og sænket hovede. Martin fik desuden en Vandrefalk, der trak lige forbi hotellet.
Isfugl, Plettet rørvagtel, Drosselrørsanger, Cettisanger
Inden aftensmaden kunne vi nå en lille tur ud i det ”grønne”, dvs. i parken omkring Hotel Park. Den sønderjyske delegation travede op langs østsiden af Atanasovsko Lake. Det var endnu en speciel oplevelse. Rundt om i rørskoven omkring søen og den kanal, der omkranser søen, ligger der dusinvis af små kolonihaver, hvor folk dyrker græskar, tomater eller majs mellem de allestedsnærværende dynger af affald !! Det afholder dog heldigvis ikke fuglene fra at være tilstede i stort antal. I kanalen, der i udseende og odeur minder om en åben kloak, pisker Isfugle frem og tilbage, Grønbenede rørhøns og Plettede rørvagtler pusler i kanten af rørskoven, medens Rørsangere og Drosselrørsangere piler rundt i toppen af rørene, hvorfra også Cettisangerens skarpe toner høres.

Tagrørene er iøvrigt også lidt aparte, idet de er ca. dobbelt så høje som vor hjemlige art. Rør på tre-fire meters højde og et par cm i diameter gør, at man føler sig som en dværg, når man forsøger at bane sig vej frem i rørskoven.
Skeand
Af fugle på vores lille aftentur var især Skeænderne bemærkelsesværdige. De kom i en lind strøm trækkende ud fra salinerne og fortsatte ud over havet, hvor de formodentlig et eller andet sted har en overnatningsplads, muligvis trak de ned til Poda ?!? Ihvertfald kunne man hver morgen se dem trække i den modsatte retning, dvs. de kom ind fra havet mod sydøst og gik ned i salinerne.

D. 17. september

Silkehejre, Sølvhejre
Morgenobs'en foregik for nogles vedkommende, bl.a. min, i første omgang af altan-obs. I den sydlige ende af Atanasovsko Lake kunne bl.a. 6 Silkehejrer og 3 Sølvhejrer ses fouragere blandt 102 Fiskehejrer.
Rustand, Purpurhejre
Da jeg havde bevæget mig ned i parken, blev jeg næsten momentant mødt af to Rustænder, der fløj ind over søen, men derefter hurtigt vendte om og trak tilbage over parken. Det var eneste gang på turen, at de lod sig se. Efter en lidt artsfattig rundtur vendte jeg næsen hjemad og fik da en Purpurhejre, der trak hen over hotellet.

Ørnevåge, "Steppevåge"
Efter morgenmaden stod den på trækobs, så vi forflyttede vore luksuslegemer ud til højen ved Atanasovsko Lake. Desværre gjorde blæsten, at trækket ikke rigtig kom igang. Der var ingen termik til de store rovfugle, så skulle der komme noget, ville det nok kun blive de aktivt trækkende, dvs. kærhøge, høge og falke. Vi fik dog også et par af de lidt mere spændende våger at se. Således kom turens første Ørnevåge trækkende lidt nord for os og gik mod sydøst, ligesom to enkelte Steppevåger gjorde det. Steppevågen er egentlig bare en østeuropæisk race af Musvågen, som den kendes fra på sin rødbrune hale med smalt mørkt endebånd, samt på undervingens tegning, der er mørk forvinge og lys, næsten hvid bagvinge med sort bagest kant.
Silkehejre, Damklire, Stylteløber
Da der ikke rigtig skete noget, gik Kaj og jeg ned til salinerne lidt sydvest for obs-bakken. Det var ingen dårlig ide, for udover et par meget flotte Silkehejre, der gjorde sig til overfor hinanden, gik der over 50 Damklirer og fouragerede, og da vi kiggede lidt længere borte, så vi 2 unge Stylteløbere, der balancerede rundt på deres uhyrligt lange stænger, medens de skummede vandet for småinsekter.

Purpurhejre, Hvidskægget terne, Bjergvipstjert
Trækket kom som sagt ikke igang. Derfor kørte vi inden middag videre til næste destination, der var søerne i Mandra Complex, hvor vi skulle indtage vores frokost. Bussen var kun lige stoppet ved en rasteplads ned til søen, og vi var knap nok kommet ud af den, før en Purpurhejre fløj op fra rørskoven og flyttede sig lidt længere bort fra os. Lidt efter kom en ung Hvidskægget terne flyvende tæt under kysten, hvor den fouragerede over det lave vand. Den fornøjede os i lang tid ved at flyve frem og tilbage langs kysten, og den var rimeligt ligeglad med, at flere af os placerede sig helt nede ved søbredden for at fotografere den, når den kom forbi. Fotografernes aktion fik desuden en ung og en gammel Bjergvipstjert frem i dagens lys. De gik langs bredden og pikkede føde af sten og planter.
Da vi skulle videre fra rastepladsen, kom Purpurhejren atter tilbage og gik ned i rørskoven tættere på.

Fig. 10

Hvidskægget terne, 1K der fouragerer langs søbredden i Mandra Complex

Foto : Jens Kristian Kjærgaard

Hvidøjet and, Sumpskildpadde, Havørn
Næste stop var en anden del af Mandra Complexet. Her i en lille afsnøret sø, opdagedes en Isfugl på en gren, der hang ud over vandet. Midt i søen lå en flot Hvidøjet and han, der fouragerede mellem Åkander, og på den modsatte bred opdagede jeg to Sumpskildpadder, der lå og solede sig på en træstamme, der stak ud i vandet. På denne lokalitet fik vi desuden turens første Havørn, en gammel fugl der sejlede frem og tilbage lidt vest for os.

Fig. 11

En af mange Biædere i Mandra Complex

Foto : Jens Kristian Kjærgaard

Biæder, Turteldue, Toplærke
Vi kørte lidt længere ned langs Mandra Complex'et og stoppede "midt på vejen", hvilket viste sig at være en fortrinlig ide. Da vi stod ud af bussen, blev vi mødt af en stor flok Biædere, vel 60-75 stk, der fløj rundt om ørene på os, krydsede vejen og satte sig skiftevis i træer og på elledninger. Et par gange blandede en mindre flok Turtelduer sig, dvs. de satte sig i de samme træer som de smukke, farvestrålende Biædere.
I jagten på at få et godt skud af Biæderne, opdagede nogle af de andre to-tre Toplærker, som holdt til på en lille bunke sand og småsten midt i området.

Fig. 12

Rosenbrystet tornskade i kolonihave ved Burgas Lake

Foto: Peter Rodemann

Vadere, Rosenbrystet tornskade
På vejen nordpå fra Mandra Complex slog vi et smut ind forbi den sydlige ende af Burgas Lake. Ud for vort stoppested var der en mudderbanke, hvor adskillige vadere fouragerede, bl.a. Sortklire (25), Lille (1) og Stor præstekrave (5), Tinksmed (10), Krumnæbbet ryle (1), Brushane (2) og ikke mindst Dværgryle (10-20). De blegnede dog alle hurtigt, da én opdagede en Stor tornskade, der sad pænt tæt på os i en kolonihave. Vedkommende blev hurtigt korrekset, for det var jo, som det også fremgår af Peters billede, ikke en Stor men derimod en Rosenbrystet tornskade. Masken med det brede sorte stykke i panden, næsten manglende hvide vingebånd samt rødligt skær på brystet udelukkede enhver tvivl.

Dværgskarv, Atlingand, Sorthalset lappedykker
Dagen var nu ved at være gået, så vi vendte snuden hjemefter. Dog gjorde vi et mindre stop ved Poda, hvor vi gik op på udkigsterassen. Herfra kunne vi se en platform i kanten af søen. På platformen sad der udover et større antal Skarver også 6 Dværgskarver, der skilte sig tydeligt ud ved sin iøjnefaldende lidenhed i forhold til fætteren. Nedenfor platformen opdagedes 3-4 Atlingænder samt en Sorthalset lappedykker blandt masser af andre andefugle.

D. 18. september

Lille fluesnapper, Syrisk flagspætte
Den sønderjyske delegation benyttede morgenens 5 kvarters obs til en lille tur lidt dybere ind i byens park. Det blæste stadig ret kraftigt, og der var god vind i parkens træer. Det forhindrede os dog ikke i at kunne se og høre rigtig mange Små fluesnappere. Lige udenfor hotellets indgang sad der en flot, rødstrubet han og kaldte med sin gentagne, tørre trille, der minder utroligt meget om Gærdesmuttens kald, blot ikke helt så kraftig. Vores lille runde denne gav morgen mindst 11 kaldende fugle i hotellets umiddelbare nærhed. Derudover hørte vi flere gange den Syriske flagspættes kald, der ligner Stor flagspættes en del, men ret hurtigt lærte vi at bemærke den lille nuance, der er til forskel.
Straks efter turens start så vi en Gøg, der sneg sig lidt rundt i toppen af et hegn. I samme hegn så vi udover Tornsanger og Munk de første af de næste dages bunker af Rødstjerter. Et par af Rødstjert-hanner var iøvrigt lidt aparte i forhold til dem, som vi er vant til at se herhjemme. Det skyldtes, at deres sorte ansigt var afgrænset mod det rødorange bryst af et fint, men tydeligt, hvidt halsbånd.
Inde midt i parken har der engang været et bygningsværk, som åbenbart er skvattet sammen, og hvor der nu næsten kun er fundamentet tilbage. Her var der en planche med tegninger af et nyt 47 etagers højhus, som tydeligvis skal opføres midt i parken !?! Tjah, hvorfor ikke ??

Pirol
I fuglenes øjne gjorde dette betonfundament det åbenbart ud for en skovlysning, for masser af Stære og mejser fløj rundt om og over åbningen, og minsandten om der ikke også kom 6 Piroler lige hen over vore hoveder.

Fiskeørn, Duehøg, Steppehøg, Dværghornugle
Det blæsende vejr fra igår, søndag, fortsatte, og igen kneb det lidt med trækfuglene. Derfor startede dagens samlede tur med en lille udflugt til nogle enge, der ligger nordøst for Atanasovsko Lake. For at komme ud til engene skulle vi vade 1-2 km gennem flere meter høj rørskov, men spadsereturen gav alligevel både Fiskeørn, Duehøg og Steppehøg ligesom et par af de andre deltagere mente at have hørt en Dværghornugle i det fjerne.
Rødstrubet piber, Markpiber
Da vi kom ud til engene prøvede nogle stykker om de kunne trampe de lovede braksvaler op fra græsset. Det lykkedes nu ikke, men til gengæld fik vi både Sanglærke, Rødstrubet piber og en Markpiber.
Savisanger, Cettisanger
På vejen tilbage gennem rørskoven hørtes Savisanger og Cettisanger kalde.

Rødvinget braksvale
Nu var det tid til at komme til vores trækobs-post, men det kneb nu stadig en del med trækfuglene pga. blæsevejret. Vi fik dog lidt forskellig ”rovtøj”, bl.a. et par af de mere sjældne arter, Hvepsevåge og Sort glente. Da der på et tidspunkt var en deltager, der mente, at der trak nogle sejlere henover os, røg Erik op af sin stol, som jeg ellers troede var sømmet fast på hans ryg, og gjaldede: ”Det er sgu da Braksvaler !” Nogle af os var så heldige, at vi nåede at se bagenden af en eller flere af de 3 Rødvingede braksvaler, der hurtigt forsvandt mod sydøst.
Kirkeugle
Blæsevejret og det deraf manglende træk betød, at folk spredtes ud over området omkring bakken. Orla plus et par af de andre deltagere opdagede på deres tur rundt en Kirkeugle, der sad på betonkanten omkring et hul i jorden (fig. 13). Måske boede den i hullet ?? Ihvertfald skulle alle kanonfotograferne have billeder af den, både da den sad ved hullet, og da den lidt senere flyttede over i et træ ved en af barakkerne.

Fig. 13

Kirkeugle nedenfor trækobsposten ved Atanasovsko Lake

”Moseterner”
Som sagt blæste det stadig ret kraftigt, hvorfor vore guider blev enige om, at vi i stedet kunne bruge lidt tid til at kigge på pelikanernes fouragering i Burgas Lake. Bussen skramlede ned ad en dårlig markvej, helt ned til kanten af søen, så vi ikke skulle besvære vore luksuslegemer alt for meget med at trave. Hullet i rørskoven var her tilpas stort til, at vi alle kunne nå at få en plads med udsigt over søen. Det første, som vi lagde mærke til, var, at der sad en pæn samling ”moseterner” på en planke ude i vandet ca. 20-25 m fra bredden. Pædagogikken kunne ikke være bedre, da vi kunne se ungfugle af såvel Sortterne som Hvidskægget og Hvidvinget terne sidde pænt ved siden af hinanden.
Dværghejre, Tophejre
Da vi havde kigget nogle minutter på ternerne, kom der pludselig en Dværghejre ind fra højre. Den krydsede åbningen i rørskoven og gik ned til venstre for os. Den var knap nok landet, da en anden

hejre fløj op, hvor ”Dværgen” landede. Det var en Tophejre, der fløj mod højre og satte sig blandt ternerne, hvor den mængede sig, så nogle af dem måtte lette for ikke et få en ”Top” på.
Pelikan
Medens den sad blandt ternerne, fik vi andre tid til at kigge lidt på de ca. 250-300 Pelikaner, der fouragerede midt i søen – og det var lidt af et skuespil. Hele flokken svømmede fremad, og med mellemrum stak de alle som på kommando deres kæmpe næb ned i vandet på én gang. Sceneriet gentog sig igen og igen.
Latterfrø ??
Luften over søen var ellers mættet med fugle, da adskillige tusinde svaler, fortrinsvis Land- og Digesvale, fløj fouragerende rundt. Søbredden var ligeledes levende, men det var af frøer. Uanset hvor man gik, sprang frøerne væk for snuden af dine sko. En af turdeltagerne med forstand på den slags mente, at der var tale om Latterfrøer, mens vi andre, der må betegnes som novicer i den sammenhæng, hældte mere til Grøn frø. Never mind – mange var der ihvertfald.

Markpiber
Eftermiddags-/aftenturen i parken gav de efterhånden sædvanlige små fluesnappere, Rødrygget tornskader og en Syrisk flagspætte, men da vi kom ned i nærheden af kolonihaverne, blev en piber opdaget på et lille område, som blev brugt til deponering af overskudsjord. Piberen fløj til vejrs og udstødte sit gråspurveagtige kald, som jeg ihvertfald ikke kendte. Det gjorde nogle af de andre til gengæld, og de kunne hurtigt bestemme kræet til en Markpiber. Heldigvis vendte fuglen tilbage og satte sig på en bunke jord, hvor den villigt poserede for fotograferne. Det var åbenbart en lokal fugl, for den blev set igen på morgenobs’en et par dage senere.

Fig. 14

Markpiber i parken i Burgas

D. 19. september

Efter morgenmaden skulle vi ud til trækobsposten, men vore guider mente, at det allerførst kunne være en god ide at tjekke markerne øst for Atanasovsko Lake’s sydlige ende – og endnu engang skal de roses for deres fornemmelser !!
Sorthovedet måge
I Danmark er det Stormmågen, der hyppigst træffes fouragerende i store flokke på nypløjede marker forår og efterår. Her i Bulgarien hedder pendanten Sorthovedet måge. Den har fuldstændig samme adfærd som vores Stormmåge, og denne morgen kunne flokke på anslået minimum 1.000 Sorthovedet måger ses fouragere på de fleste marker omkring os, da vi ankom til stedet. Det var virkelig spændende at se alle de forskellige aldre og dragter, når de i større og mindre flokke krydsede hen over vore hoveder. Det er lidt andet end de max. tre fugle, vi har kunnet følge gennem mange år på Katholm !!
Agerhøne, Middelhavsstenpikker
Endnu mens vi sad i bussen, kunne vi se 5 Agerhøns, der smuttede rundt i plovfurerne. Da vi kom ud og fik stillet teleskoperne op, mistede vi dog hurtigt interessen for hønsene, da der efterhånden blev fundet en del Stenpikkere, der fouragerede på marken. De fleste var af den ganske

almindelige sort, men en enkelt vakte behørig opsigt, da den så noget anderledes ud end de andre. Den var mere spinkel, med tydeligt lysere ryg og bryst, grålig nakke og isse samt tydelig kontrast mellem farverne på hals og forbryst. Den næste halve times tid gik med at studere fuglen indgående, tjekke Biblen (= ”Fugle i felten”) og diskutere stenpikker-dragter i både normale og afvigende udgaver, og det hele endte ud i, at fuglen fik en mærkeseddel om halsen, hvorpå der stod ”afvigende Middelhavsstenpikker”. Det skulle senere vise sig ikke at blive dagens eneste og langtfra mest indædte diskussion om artsbestemmelse.

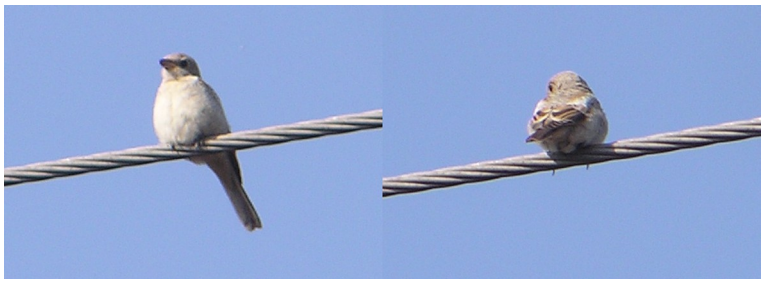

Fig. 15

Ungfugl af Rødhovedet tornskade ved Atanasovsko Lake

Rødhovedet tornskade
Da stenpikker-diskussionen var afsluttet med et bredt forlig, fortsatte det meste af gruppen til fods i retning mod trækobsposten. Da alle på nær Martin og jeg var kommet et stykke ned ad vejen, ville jeg lige tjekke en ung Rødrygget tornskade, der sad på elledningen lige over mit hovedet. Den havde et umanerligt kraftigt næb og gjorde i det hele taget et kraftigere og lysere indtryk end alle de Rødryggede tornskader, som vi havde set tidligere på turen i byens park. Da jeg ville lidt tættere på for at fotografere den, vendte den sig med ryggen mod mig, og det gav mig udsyn til en lys ryg med kraftigt sort- og hvidvatrede skuldre. Martin og jeg fik hidkaldt de andre, så de også kunne nyde synet af turens eneste Rødhovedet tornskade, for det var nemlig en årsunge af denne art.

Slangeørn
Efter at have nydt den Rødhovedet tornskade vadede vi alle et par hundrede meter længere hen ad vejen, hvor vi kunne stå i skygge under en motorvejsbro ved vejen ud mod lufthavnen. Allerede på vej hen til broen, begyndte de små skrigeørne at komme i en lind strøm. Iblandet skrigeørnene kom der en del Slangeørne.
Det er en af de lettest genkendelige ørne med sin lyse, plettede underside og sin mørkere gråbrune hals og hoved.

Fig. 16

Slangeørn trækkende over obsposten ved Atanasovsko Lake

Foto : Jens Kristian Kjærgaard

Sort stork
Efter et kort ophold under broen (der var skygge !) fortsatte vi til obsposten, hvor eftermiddagen blev brugt på træk af mange forskellige arter. Den største ”trækker” denne dag var Sort stork, hvoraf jeg så lidt over 300 (helt præcis 302) i mindre flokke på op til 82 fugle.

Fig. 17 Sort stork - 49 ud af en flok på ca. 80 over obsposten ved Atanasovsko Lake

Klippesvale
Midt mellem alle de store vingefang opdagede Jens Kristian Kjærgaard og jeg en svale, der afveg fra de talrige Land- og Digesvaler. Den strøg hen over hovedet på os, trak over barakkerne og forsvandt over salinerne sydpå. Jeg nåede ikke at bestemme fuglen, men det havde JKK åbenbart bedre styr på, for han udbrød med det samme ”Klippesvale !!”, og da han er en erfaren og yderst kompetent ornitolog, så står det selvfølgelig til troende. Desværre var det kun denne ene gang, at arten lod sig se på turen.
Ådselsgrib
Lidt senere opdagede jeg en rovfugl, der havde noget mere tilspidset hale end alle de Små skrigeørne, Dværgørne og Slangeørne, som vi havde set indtil nu. Min første indskydelse var, at halen lignede en Lammegrib, meeen det var nok ikke så sandsynligt her ved Burgas. Derfor måtte jeg nok hellere få fat i een med mere ekspertise, end jeg kunne fremvise. Thomas blev hidkaldt. Han kastede et blik i teleskopet og sagde med det samme ”Lammegrib !”. Det skal dertil siges, at fuglen – ligesom de fleste denne eftermiddag – gik meget højt og derfor var svær at se detaljer på. Efterhånden som fuglen kom nærmere, kunne man se, at den var langt fra stor nok til at være en Lammegrib – og så begyndte diskussionen ellers at tage fart. Vor anden guide, Erik, meldte ud, at det var en ung Lille skrigeørn, og han var meget skråsikker i sin sag, medens Thomas nu var kommet til den slutning, at det var en Ådselsgrib. Det sidste lød umiddelbart fornuftigt, da fuglen havde en meget lang og tydeligt tilspidset hale. Dog mente Erik, at det skyldtes fældning af de yderste halefjer. Nuvel, fældning af de yderste fjer gør selvfølgelig halen smallere, så den syner længere, men den reelle længde kan fældningen ihvertfald ikke gøre noget ved, og denne hale VAR længere end de skrigeørnes, som fløj sammen med den.
Diskussionen varede ved lige til næste morgen, hvor en dansk ornitolog udenfor vort selskab havde opstillet sin bærbare computer ved morgenbuffeten. Han havde taget et ”brugbart” billede af den tvivlsomme fugl, og ved synet af billedet måtte selv Erik overgive sig og indrømme, at der var tale om en Ådselsgrib med tilspidset hale samt kort og spidst hovede.
Denne diskussion var et af turens højdepunkter, fordi det var dejligt at se, at uanset, hvor erfaren og dygtig man bliver, så kan man komme i tvivl (vi var omkring 35 tvivlende ornitter med tilsammen vel i nærheden af 1.000 års erfaring), samtidig med, at det var befriende at opleve, at man aldrig bliver for stor til at indrømme, når man har taget fejl :-)
Kalanderlærke
Den nogenlunde sidste fugl på dagens trækobs fik Martin del i. Jeg glippede desværre den Kalanderlærke, der fløj over vandhullet lige for snuden af os, og som også først blev bestemt, da

den var på vej væk fra os. Nå, men heldigvis blev skaden ikke så stor, da det var så'n cirka den første fugl, jeg fik på trækket dagen efter !!

D. 20. september

Gråkrage
Dagens morgenobs gav en af turens helt store sjældenheder.
Sønderjyderne var igen tidligt ude. Vi tog en lidt større tur ind i parken og nåede frem til nogle områder, som endnu var uberørt af vore sønderjyske fødder. Da vi på et mindre område røg ind i ca. 10 kaldende Korttåede træløbere, følte vi os helt på hjemmebane, og følelsen blev ikke mindre, da vi løb på den omtalte sjældenhed. I bevoksningen helt ud mod Sortehavet kunne først høres og siden ses 2 Gråkrager, der rent faktisk var de eneste af arten, vi så på hele turen !! Dvs. at Gråkragen var mere sjælden end f.eks. Hærfugl, Ellekrage og alle rovfuglene !!
Sangere
Udover krager og træløbere havde vi på morgenturen også 10 Løvsangere, 10 Grå fluesnappere og hele 13 Små fluesnappere samt 6 Rødstjerter, enkelte Munk, Tornsanger og Gærdesanger. Det kunne tyde på, at de foregående dages kraftige blæst havde givet et godt "fald" af småfugle, hvilket de næste dages mange observationer af især Rødstjerter også bevidnede.

Rødhovedet tornskade, Kalanderlærke
Formiddagen startede som gårsdagen ved markerne syd for motorvejen ved Atanasovsko Lake's sydøstlige bred. Den Rødhovedet tornskade ungfugl sad igen på sin elledning, men ellers var en af de første fugle, som ovenfor omtalt, en Kalanderlærke, der strøg henover marken og ud over søen. Om den blev set af andre end min nabo, det var vist igen Jens Kristian Kjærgaard, og jeg selv, er uvidst.
Hættemåge, Sorthovedet måge, Tyndnæbbet måge
Til gengæld fik alle vist set det meget pædagogiske sæt måger, der lagde sig i den nærmeste saline. Udover 1 Sorthovedet måge bestod sættet af en Hættemåge og en Tyndnæbbet måge. Tyndnæbbet måge er bl.a. kendetegnet ved at have et pink skær over brystet. Denne fugl var dog nærmest pink all-over – også på områder, hvor den skulle have været klar hvid. Det kunne tyde på, at det ikke var fjerene, der var pink, men at den måske havde været ude i en pink "suppedas" af en eller anden slags, måske en alge som så havde sat sig i fjerdragten. Bortset fra det kunne den Tyndnæbbede måges meget specielle adfærd fint studeres. Mågen ser lidt underlig ud, når den ligger på vandet med halsen strakt meget langt frem og med jævne mellemrum nærmest "vipper" forenden ned i vandet.
Iøvrigt lå der knap 70 andre Tyndnæbbede måger lige udenfor den nærmeste faskine, og ingen af disse var nær så røde, som den beskrevne.
Gulhovedet gul vipstjert
På marken bag os, øst for vejen, opdagede Thomas blandt de Gule vipstjerter en af den gulhovedet race, der gik og fouragerede i plovfurerne. Egentlig har den slet ikke gult hovede, det er snarere grønligt, men sådan er der jo så meget i fugleverdenen (f.eks. er en Purpurhejre jo også mere brun end purpurfarvet !).

Svalehale
Herfra gik vi via motorvejsbroen ned mod trækobsbakken ved den nordlige del af Atanasovsko Lake. Under broen "faldt" vi over den smukke sommerfugl, en Svalehale. Den blev i løbet af ugen set 1 til 2 gange næsten hver dag ved obsbakken men hver gang kun, medens den hurtigt trak langs bakken.

Fig. 18

Svalehale, *Papilio machaon*, bag obsposten ved Atanasovsko Lake.

Foto: Peter Rodemann

Vendehals
Martin og jeg plus et par af de andre sakkede bagud i forhold til det øvrige selskab, men pyt, vi vidste jo, hvor vi skulle ende. Så vi tog os god tid til spadsereturen på en lille km. Ved vejen ud mod obsbakken havde vi et par gange tidligere på ugen set Hærfugl. Derfor gav vi os god tid i håbet om igen at kunne nyde den flotte, sort- og hvidstribede ”fætter”, når den hoppede eller fløj ind mellem vinrankerne. Desværre viste den sig ikke for os idag, men som et lille plaster på såret fandt jeg en Vendehals, der sad frit fremme i toppen af en tør gren på den anden side af marken ned mod søen. Vi fik lov at nyde den nogle minutter, inden den med en kort mellemlanding på marken flyttede sig over i en anden udgået busk, hvor den satte sig lige over hovedet på en Rødrygget tornskade. Et smukt par, der på den afstand næsten kunne ligne hinanden !?!

Aftenfalk, Lærkefalk
Trækket gik noget trægt denne dag. Måske skyldtes det, at der tydeligvis var et kraftigt uvejr nord for os, i den retning hvorfra fuglene gerne skulle komme. Det betød, at de store ”vingefang” ikke havde nogen termik til at skabe opdrift, og derfor blev trækket især domineret af de aktivt trækkende, især Aftenfalk og Lærkefalk af hvilke vi så mindst 7 af hver fra broen og ned til obsposten. Lille skrigeørn optrådte med ca. et halvt hundrede trækkende, men det skulle senere vise sig at være et ”latterligt lavt” antal.
Alpesejler
Mest spændende var for mit vedkommende 2 Alpesejlere, der trak vestover i ret stor højde. Endnu engang var det kun takket være bedre og mere erfarne observatørers evner, at de to sejlere i min notesbog blev til ”Alpe-” og ikke ”Mur-” eller bare ”Sejler sp.”.

Lappedykkere, måger, Lille fluesnapper
Efterhånden kom uvejret langsomt men sikkert nærmere og nærmere, og vore udmærkede guider foreslog, at vi skulle forsøge at flygte fra de truende regnbyger. Det gjorde vi så ved at køre til Pomorie, hvor der var mulighed for at få sig en kop eftermiddagskaffe med kage til. Det valgte nogle at indtage, mens andre, bl.a. undertegnede, Martin og Peter, i stedet gik en tur langs havnen. Det var igen et rigtig godt valg. Ud for havnen lå der lappedykkere af den Toppede (min. 5), Gråstrubede (min. 4) og Sorthalsede (min. 6) art, plus der fløj Sorthovedet måge og Dværgmåger rundt. Overraskende nok var der også masser af Lille fluesnapper. Af de mindst 10, vi så, fløj nogle rundt nede mellem fiskerbådene, der var trukket op på sandstranden. Et lidt underligt syn med en Lille fluesnapper på hækken af en fiskerbåd :-)
Skestork
På et tidspunkt, da Martin og jeg havde ”mistet” Peter – han fotograferede vist stadig – opdagede Martin en lang stribe Skestorke, der trak bort fra os lavt over havet. De fløj i een lang række, side ved side, og med mellemrum opstod der en bølge, når en eller flere fugle tog lidt højde. Når de så igen gik ned i højde, tog fuglene ved siden af højde, og på den måde bevægede bølgen sig ned langs rækken af fugle. Da rækken var på 175 Skestorke, var der indimellem flere bølger igang samtidig – et ret flot syn.

Lærkefalk
En Lærkefalk fouragerede ude over havet lige udenfor molen og havde held med sig. Vi så, at den fangede noget, formodentlig en Guldsmed eller et andet større insekt, som den begyndte at spise, mens den endnu hang ude over bølgerne.

Fig. 19 Dværgmåge, der lægger an til landing ved Salt Museum i Pomorie

Foto: Jens Kristian Kjærgaard

Fig. 20 Fouragerende ad. Dværgmåge i overgangsdragt i salinerne ved Salt Museum i Pomorie

Foto: Peter Rodemann

Dværgmåge
Da ”folket” var færdig med kaffen, kørte vi til salinerne ved byens Salt Museum. Her blev vi med det samme mødt af en mindre flok på 7 Dværgmåger af forskellig alder, der lagde sig i den nærmeste saline og fouragerede.

Græshoppe sp.
Længere ude ad vejen mellem salinerne, var der nogle af de andre, der havde fundet tre spøjse græshopper, som de var i fuld gang med at fotografere. Den måtte jeg selvfølgelig være med på. Græshopperne, hvoraf der var to grønne og en vissen-brun, gjorde sit bedste for at undgå vores opmærksomhed. De trykkede sig ind til græsstråene, lagde følehornene helt ned og gjorde sig så langstrakte som overhovedet muligt. Og som det kan ses, lykkedes de vældig godt.

Fig. 21

Extrem græshoppe ved salinerne i Pomorie

Stylteløber
I den næste saline gik der blandt en del andre vadefugle, bl.a. Almindelige ryle, Stor præstekrave og Rødben, også 12 Stylteløbere, de to ret tæt på og resten i den fjernere ende.

Fig. 22

To af 12 Stylteløbere ved Salt Museum i Pomorie

Foto: Jens Kristian Kjærgaard

Stenvender
Desuden blev en Stenvender opdaget på en af salinens faskiner. Den var noget svær at få at se, da den hele tiden forsvandt ned bag faskinen eller de store sten. Til sidst lykkedes det dog alle at få den at se.
Fiskeørn
På vej tilbage blev en større flok Stære opdaget i det fjerne over den allervestligste saline. Stærene fløj i en stor samlet klump, der hele tiden skiftede udseende. Ved nærmere eftersyn i teleskopet så vi, at det skyldtes en Fiskeørn, der hele tiden lå i udkanten af klumpen. Om det var

Stærene, der moppede Fiskeørnen, eller om det var ørnen, der forsøgte at snuppe en Stær, fandt vi aldrig ud af.

D. 21. september

Morgentræk
Morgenobs'en startede som sædvanlig eksakt kl. 06:45. Solen var lige stået op – og ind væltede de første Rørhøge. Præcis som de foregående dage startede trækket af Rørhøge ved solopgang. I forgårs d. 19. havde vi 19 indenfor det første kvarter, idag blev det til ca. 60 og imorgen skulle det blive til 26. Det var noget af en overraskelse for de fleste, at Rørhøgene kom så tidligt.
Udover Rørhøgene kom der i løbet af meget kort tid 7 Skestorke, 1 Sølvhejre, 1 Silkehejre, 2 Balkanhøge, 4 Små skrigeørne, 30 Dværgmåger, 2 Turtelduer, 1 Markpiber og 2 Bjergvipstjerter trækkende over os.
Pelikaner
Nå ja, så må jeg ikke glemme, at der trak omkring 500 ++ Pelikaner henover byen. De skulle åbenbart fra overnatning i Atanasovsko Lake til morgen-fouragering i Burgas Lake. Et imponerende syn, når disse meget store fugle i hundredvis lå og cirklede mod den stadig lidt mørke himmel.
Drosselrørsanger, Cettisanger, Isfugl, Gøg, Syrisk flagspætte
Efter de første ca. tre kvarters intensive træk forlod jeg gruppen og gik lidt for mig selv ned til kanalen rundt om salinerne. Ved at gå bagom tennisbanerne og ned langs et par kolonihaver i rørskoven, kunne jeg komme helt ned at stå ved kanalen. På trods af den mindre behagelige odeur, der hang i luften, gjorde fuglene det værd at blive stående. På den modsatte side af kanalen smuttede et par Drosselrørsangere rundt i rørene, ligeledes adskillige Rørsangere. Cettisangernes skarpe kald gjaldede fra flere retninger. To Isfugle kom flyvende til og satte sig på et par grene skråt overfor mig, vel i 8 – 10 meters afstand. En Gøg bevægede sig ned gennem bevoksningen på diget over kanalen, og bag mig kaldte to Syriske flagspætter fra deres pladser i et lavt, udgået træ med masser af døde grene. Var det her ikke bare den ultimative måde at tilbringe en halv time på ???
Hærfugl
Da jeg kom op fra mit skjul og krydsede bag om tennisbanerne igen, fløj en Hærfugl op fra bevoksningen og røg over mod kolonihaverne. Denne "fuglenes zebra" er det nu en ganske speciel fornøjelse at opleve med den flotte kombination af sort, hvidt og lyst brunt i en meget markant og kontrastrig dragt.

Bus-træk
Morgenobs'en tydede på, at denne dag ville give et ganske godt træk, og da vi kørte ud mod obsposten, fortsatte de gode løfter. Næsten inden vi var kommet ind i bussen til den ca. 15 min. lange bustur ud til Atanasovsko Lake, begyndte der at komme trækfugle. Vi nåede således at se 25 Sorte storke, 8 Slangeørne, 1 Dværgørn, 5 Små skrigeørne og yderligere ca. 500 Pelikaner på det kvarter.

Hele dagen gik med at obs'e træk fra bakken ved Atanasovsko Lake, og indrømmet, tiden fløj afsted ligesom de tusindvis af fugle, der passerede over os på vej sydpå. Dagen bød simpelthen på et helt extremt koncentreret træk, der først på dagen dels kom meget lavt hen over os og dels gik lidt sønden for bakken, medens de jo længere vi kom op ad dagen dels gik højere og højere og dels gik lidt længere nord for os.

Fig. 23

Udsnit af en flok Pelikaner trækkende til Atanasovsko Lake
Hvis man tænker på, at en Pelikan er ca. 1/3 gang større end en Havørn, får man en fornemmelse af, hvor meget en sådan flok fylder i landskabet

(Prøv at gætte på antallet af Pelikaner – svaret står allersidst i artiklen !)

Foto: Jens Kristian Kjærgaard

Pelikaner, Donau-pelikaner
Forholdsvis tidligt begyndte Pelikanerne at komme tilbage fra Burgas Lake. De kom i flokke på 200, 300 ja op til 6-800 fugle ad gangen, og kom både i store klumper og i lange bølgende rækker. Til sidst anslog vi, at der lå ialt ca. 5.000 Pelikaner i søen.
Omkring kl. 14 begyndte mindre flokke af Pelikaner at trække til fra nordøst. Iflg. Erik var det Pelikaner fra Donau-deltaet, som havde brugt det meste af dagen på at flyve hertil hjemmefra, og som derfor først kunne være fremme ved Atanasovsko Lake på dette tidspunkt. Ialt kom der i omegnen af 500-1.000 Donau-pelikaner på besøg.
Lille skrigeørn
Lille skrigeørn var klart den mest dominerende i dagens træk. Den nærmest væltede ind over os. I starten som enkelte individer trækkende perfekt lige hen over hovedet på os, så man havde på fornemmelsen, at man bare kunne strække armen op og røre ved dem. Senere i flokke på flere hundrede individer, hvor man kunne se adskillige skruer, når man kiggede op og derefter flyttede blikket og fokus længere og længere bort mod horisonten. På nogle tidspunkter var der på den anden side af 500 Små skrigeørne i luften samtidig. Dagens resultat blev efterfølgende opgjort til, at der var trukket ialt ca. 7.960 Små skrigeørne. Det er det næsthøjeste antal, som nogen af deltagerne kendte til fra Burgas-området.

Fig. 24

Lille skrigeørn, en ud af de ca. 10.000 vi fik at se på turen

Fuglen viser artens typiske karakterer :
... lyse vingedækfjer og mørke svingfjer
... kun 6 tydelige ”fingre”
...”dobbelt-komma” ved håndroden på vingens forside

Foto: Jens Kristian Kjærgaard

Stor skrigeørn
To gange i løbet af dagen lykkedes det at finde ”storebroderen”, Stor skrigeørn, i flokken af de Små. Der var tydelig forskel på de to arter både mht. dimensionerne af vingefanget og mht. den måde de fløj på. Stor skrigeørn flyver noget mere ”andægtigt”, dvs. med langsommere og tungere vingeslag, end den Lille.
Havørn

Havørnen blev kun set en enkelt gang i løbet af dagen. Totalt set for hele turen var Havørnen en af de mest sjældent observerede. Blot 2-3 fugle blev det til.

Slangeørn

Denne art er, som tidligere omtalt (se fig. 16), en af de lettest genkendelige arter, især når man ser dem forholdsvis tæt på. Det gjorde vi heldigvis en del gange i løbet af denne spektakulære dag, hvor vi nåede op på at se ialt 91 Slangeørne, og hvor det største antal blev 3 Slangeørne i kikkerten samtidig.

Dværgørn

Denne lille, smukke ørn blev set adskillige gange denne dag, totalen for dagen var 36 stk.. Arten er sammen med Slangeørn en af dem, man hurtigt lærer at genkende. Ihvertfald når vi taler om den lyse form, der som Peters foto illustrerer har hvid vingeunderside med sort bagkant og hånd. Heldigvis var de fleste af dem, vi observerede, af denne fase, for den mørke var i mine øjne betydeligt sværere at skelne fra flere af de forskellige andre rovfugle, især Hvepsevåge og Rørhøg, som også jævnligt var til stede i luftrummet over os.

Fig. 25

Dværgørn af den lyse fase over obs-posten ved Atanasovsko Lake

Foto: Peter Rodemann

Rørhøg, Steppehøg, Heppehøg

Som supplement til de ca. 60 ”morgen-Rørhøge” kom der i løbet af dagens yderligere ca. 50 trækkende ved bakken. Af andre kærhøge kom der denne dag 4 Steppehøge, deriblandt en meget flot gammel han, hvor man tydeligt så den sorte kile i spidsen af de ellers meget lyse, blå vinger. 4 andre trækkende kærhøge tilhørte den lidt suspekte ”art” Heppehøg, der jo ikke er nogen rigtig art men blot et ”kælenavn” for en fugl, der ikke kan artsbestemmes, men som er enten en Hedehøg eller en Steppehøg.

Balkanhøg, Spurvehøg

Et par andre arter, som kan være svære at skelne, er Spurvehøg og Balkanhøg (tidligere også kaldet ”Kortløbet spurvehøg”). Balkanhøgen ligner vores hjemlige Spurvehøg en del, men striber og pletter på bryst og vingeundersider er noget grovere end hos Spurvehøgen, hvorved den får et betydeligt mere spraglet udseende. I flugten ser vingerne mere tilspidsede ud end Spurvehøgens tydeligt afrundede, og desuden har de sorte spidser. At Balkanhøgen er den mest almindelige af de to arter i Burgas-området vidner dagens 73 fugle på, medens vi kun havde 14 Spurvehøge.

Fiskeørn

Selvfølgelig kom der også et par stykker af denne lidt mere hjemlige art, men som vi så det med mange andre arter, hørte de til sjældenhederne her sydpå. Således blev dagens total af trækkende Fiskeørne kun på 6 stk., dvs. på niveau med en god art som Steppehøg.

Aftenfalk, Lærkefalk, Tårnfalk

Falke kom der lidt flere af, dog ingen i overvældende mængder – 14 trækkende Aftenfalke blev dagens udbytte, samt 12 Lærkefalke og ”sjældenheden” Tårnfalk i blot 2 eksemplarer.

Sort glente

Dvs. at Tårnfalken var lige så sjælden som Stor skrigeørn og mere sjælden end Sort glente, som vi dog havde ”hele” 3 stk. af.

Hvepsevåge, Musvåge, Ørnevåge

En anden af de arter, som vi kan se i massevis herhjemme, viste sig også at være mindre almindelig i Bulgarien, nemlig Hvepsevågen. Ialt trak der blot lidt over 50 i løbet af ugen. Musvågen var lidt mere almindelig med ca. 500 trækkende, medens dens store ”fætter”, Ørnevågen, var præcis lige så sjælden som forventet. Kun 6 gange på hele turen og to gange på denne dag fangede vi den forvoksede, oftest lyse våge med sin rødlige, ustribede hale i teleskopet.

Skestork, Sort ibis

På et tidspunkt blev stribe Skestorke opdaget. De trak mod SV i temmelig stor højde. Jeg fangede dem hurtigt i kikkerten – de gik virkelig højt, så for at se dem ordentligt, måtte jeg bruge teleskopet. Men som en illustration af, hvor højt de gik, lykkedes det mig desværre aldrig at ”fange” flokken i skopet. Derfor så jeg heller ikke med egne øjne, at den bageste halvdel, 27 fugle, af flokken på ialt ca. 65 fugle ikke var Skestorke men derimod turens eneste Sorte ibiser, **øv** !!

Sort stork, Hvid stork

Situationen med Sort stork illustrerer de indimellem lidt frustrerende obs-forhold fuglene gav os, når de trak over os højt til himmels. Fuglen er jo ikke af de mindste, så når man kun via en god beskrivelse af, hvor den er, og alligevel kun med besvær kan spotte en flok på 100 Sorte storke i det blå himmelhav, fortæller det vist meget godt, hvilke forhold vi ”arbejdede” under. Ikke desto mindre var det et imponerende syn, når storkene kom i flokke på 50, 100 eller som den største flok 190 fugle. Oftest var der tale om rene flokke af Sort stork, men nogle få gange var der enkelte, max. var 3, Hvid stork imellem. Det skyldtes, at denne arts træk på det nærmeste allerede er overstået på dette tidspunkt i slutningen af september.

Dagens totaler for de to arter blev på henh. 1.383 Sorte og 55 Hvide storke.

Rødstrubet piber

Det er endnu aldrig lykkedes mig at finde en Rødstrubet piber hjemme i Danmark. Derfor håbede jeg på, at det skulle lykkes hernede – og det gjorde det virkelig. Fuglen optrådte hyppigt på trækket, og vi så og især hørte den mange gange ikke kun her på obsposten, men også når vi tog på vore morgen- og aftenture i parken omkring vort hotel i Burgas. Dens lange, lidt sørgmodige kald hørtes adskillige gange hver eneste dag, og nu efter turen er jeg overbevist om, at jeg nok skal ”fange” den på kaldet næste gang, den passerer hen over Tontoft Nakke på Nordals.

Toplærke

Ærgelsen over ikke at have fået set Toplærke på turens andendag, fortog sig idag. En enkelt fugl var nemlig så venlig at sætte sig på taget af den nærmeste af salinearbejdernes barakker, hvor den sad i omkring en halv time, mens den sang lystigt for os – perfekt !!

Fig. 26 Ansamling af svaler bag obs-posten ved Atanasovsko Lake. Foto: Peter Rodemann

Rødrygget svale
På førstedagen var der et par gange tilløb til, at nogen havde set Rødrygget svale. Jeg mente også selv, at jeg så én, der piskede forbi obs-bakken, uden at jeg dog turde lægge hovedet på blokken for obs'ens rigtighed. Da der derfor denne dag hen på eftermiddagen kom flere og flere svaler til, og luften efterhånden var tyk af flere tusinder af svaler, især Landsvaler men også enkelte Digesvaler og endnu færre Bysvaler, mente jeg, at det var på tide at lade de andre følge rovfuglene, mens jeg i stedet ville bruge nogle minutter på at forsøge at finde den Rødryggede, der var en af de arter, som jeg håbede på og regnede med at få at se på turen.
Da en del af svalerne, vi taler her om adskillige hundreder, med mellemrum satte sig og slappede af i nogle minutter på elledningerne over barakkerne, blev disse gennemgået minutiøst, og det lykkedes mig rent faktisk to gange at finde den ene Rødryggede svale, der deltog i det totale virvar af svaler.
Iøvrigt fandt jeg i min eftersøgning en anden, meget afvigende svale, der havde lys overgump og var rød på ryggen. Det var klart ikke nogen art, men derimod en krydsning, og da den fløj, var det tydeligt, at en af ens forældre havde været en Bysvale, og så kunne vi jo kun gætte på, at den anden forælder havde været Rødrygget.

Aftenobs
Efter oplevelserne med den Rødryggede svale og dens tusindvis af familiemedlemmer, var eftermiddagen gået, og vi vendte tilbage til hotellet, hvor vi kunne nå en runde i parken og ved Atanasovsko Lakes sydende inden aftensmaden.
I søen fouragerede bl.a. 17 Fiskehejrer og 6 Sølvhejrer, medens turens kun anden Mudderklire kaldte, og en Rovterne fløj over parken og udover salinen. Den anden vej kom en Purpurhejre, der trak ind over parken fra søen, cirkulerede nogle gange, inden den igen gik ned ude i sit spisekammer. En Isfugl fløj skrigende langs kanalen, medens 3 Cettisangere skræppede og en Drosselrørsanger langsomt bevægede sig gennem rørene.
På den gamle grusbane midt i parken myldrede de næsten 1 m høje ukrudtsplanter med Bynkefugl (7), Gul vipstjert samt Gærde-, Torn- og Løvsangere (4).
I krattene langs parkens udkant sås 10 Rødryggede tornskader, og den Syriske flagspætte lod igen sit kald lyde, medens både Grå (6) og Lille fluesnapper (2) piskede ud og ind af træer og buske.

D. 22. september

Turens sidste hele dag skulle udnyttes 100%, og ovenpå gårsdagen myriader af fugle, var forventningerne til dagen store. Desværre blev vi meget skuffede, eftersom det kun var tørvejr på vores morgenobs. Medens vi spiste morgenmad, begyndte det at regne, og regnen varede ved hele dagen med kun meget små og korte ophold undervejs.
Træk
Morgenobsen startede som de foregående dage med, at en del Rørhøge (26) kom sammen med lyset. Indenfor den første halve time sås desuden Sølvhejre (2), Fiskeørn, Lærkefalk, Aftenfalk (5) og Skestork (3) trække sydover. Den enlige Stor regnspove, der hele ugen havde fourageret i Atanasovsko Lakes sydende, smuttede også sydpå ligesom 40 Almindelige ryler.
Dværgmåge, Pirol, Turteldue
Omkring 70 Gule vipstjerter trak mod syd, medens 16 Dværgmåger gik mere mod øst. I selve parken kom først en hun Pirol og siden en Turteldue henover vore hoveder.

Ellekrage
Igår havde vi haft vi besøg af et kompagni engelske ornitologer ved trækobsposten. De fortalte, at de netop havde haft 5 Ellekrager i et kuperet område lidt nordøst for Atanasovsko Lake, og vore guider var blevet enige om, at vi skulle eftersøge disse farvestrålende fugle her til morgen – hvis vejret ellers tillod det. Nu kom vi heldigvis lidt på forkant med begivenhederne, for mens vi stod og kiggede på de trækkende rovfugle, røg der pludselig en Ellekrage henover os. De fleste af os så

den kun bagfra, da den havde passeret os – det var ikke optimalt, men det var en Ellekrage !! Der gik dog ikke mere end små 5 minutter, før der kom 2 til af slagsen, og denne gang var de mere samarbejdsvillige. De slog en stor bue rundt om os og forsvandt mod nordvest. Denne gang kunne man fint se de flotte turkis og lysbrune farver.

Purpurhejre
En Purpurhejre, der var meget velvillig, tog turen fra søen indover parken, fløj tilbage til søen og tog så turen endnu engang. Det gjorde den mange gange denne morgen

Fig. 27

Purpurhejre over parken ved Atanasovsko Lake

Hærfugl
Martin og jeg forlod gruppen og gik lidt på opdagelse i afdelingen med kolonihaver op mod søen. Der var en del småfugle, lidt Bynkefugl, Rødstjerter, Blåmejser, Rødryggede tornskader og Små fluesnappere. Og så sad Hærfuglen på en pæl ved en af haverne. Den var desværre meget sky, så alle forsøg på at komme på fotoafstand mislykkedes også denne dag.

Efter morgenmaden skulle vi ud på dagens obs, men nu var et gedigent regnvejr sat ind. Det betød, at der ihvertfald ikke blev noget træk at se idag, og det betød også, at eftersøgningen af Ellekrager skyllede væk. Vore guider kom i stedet op med den ide, at vi skulle besøge naturreservatet Iracli, hvor Elli, vor bulgarske guide, mente, at der var god mulighed for at se Sørgemejse, en art som flere af turens deltagere havde højt på sin ønskeseddel, ja enkelte var faktisk kun med på turen i håbet om at se denne art !!
Dværgørn, Ellekrage
Køreturen ud til Iracli gav en lys Dværgørn, der fouragerede tæt på landevejen, samt en Ellekrage, turens fjerde, der sad på en elledning et stykke fra vejen.
Rosafarvet Stær
Rosenstær var udover Ellekrage og Rødrygget svale en af de arter, som jeg helt sikkert håbede og forventede at se på turen. Derfor blev der ugen igennem holdt meget nøje øje med samtlige flokke af Stære både i parken, på diverse udflugter og på obsbakken, men indtil nu havde alle anstrengelser været forgæves. Medens vi kørte mod Iracli, sås flere flokke af Stære over markerne langs vejen, og pludselig var vi flere, der nærmest med én mund råbte : ”Rosenstær !!”. Bussen kunne ikke bare stoppe midt på landevejen, der var trods alt andre bilister, som sikkert var tordnende ligeglade med den flok sorte fugle, der fløj rundt over majsmarken. Så vi måtte væbne os med tålmodighed, indtil bussen fik stoppet et par hundrede meter fremme, og vi blev sluppet ud i støvregnen med alt vort udstyr. Lidt tilbage ad vejen, op med teleskoper og kikkerter, og ”dér var den !”. Desværre gik flokken ned i majsmarken, og på forunderlig vis forsvandt et par hundrede Stære fra kikkertfeltet ?! Så gik de på vingerne igen, flokken blev gennemgået, og et stykke borte blev ”den udvalgte” fundet igen. Skuffelse, det var ikke en Rosenstær, men derimod endnu en

afviger. Denne gang var det en Stær med rosafarvet baghals, nakke og isse samt hvide tegninger på oversiden af vingerne !!
Rosenstæren var stadig kun et ønske !!

Et stykke nærmere Iracli gjorde bussen igen et stop for, at vi kunne bevæge os op på toppen af en bakke, hvor der var flot udsyn over de omkringliggende områder. Det vil sige, i magsvejr kunne man garanteret få en masse ud af at stå på toppen og spejde, men idag .... nu regnede det ikke blot ret kraftigt, men som det hedder "det er koldt på toppen", for nu blæste det også "en halv pelikan". Det betød, at der ikke blev obs'et særligt meget, tværtimod, folk fandt en fordybning på toppen af bakken, hvor man kunne krybe sammen og sidde lidt i læ for vinden og regnen. Efter få minutter var alle modne til at vende tilbage til bussen.
Rosenstær
Den lille udflugt til toppen gav ingen fugle. Orla derimod, som var vendt om før os andre og var gået tilbage mod bussen, havde haft en Rosenstær i en stor flok Stære, som drønede rundt over markerne lidt sydvest for os. Fuglen var blevet set, da flokken slog et slag op imod vejen, hvor bussen holdt. Selvom vi andre gennemgik Stærene grundigt, lykkedes det os ikke at genfinde kræet, surt !! De andre var vist lidt utålmodige efter at komme videre, så vi fik kun kort tid til at eftersøge Stæren med "den lyserøde vest".

Lad det være sagt med det samme : ... der var ingen Sørgemejse i Naturreservatet Iracli, eller mere korrekt : ... vi fandt ingen ! Til gengæld var der masser af andre småfugle, Tornsanger, Munk, Rødstjert, Bogfinke, Blåmejse samt Musvit.
Engsnarre
En stor del af gruppen spadserede et par km østpå ud ad en vej gennem reservatet, hvor de bl.a. så Lærkefalk. Jeg og et par andre blev i området, hvor bussen holdt parkeret, og gennemtrævlede dét. Medens de andre tjekkede området nord for bussen, gik jeg gik alene mod vest over på den anden side af landevejen, hvor der var et stort åbent område, der var fuldstændigt dækket af planten Kartebolle. Da jeg havde gået 100 meter ind ad stien, fløj der pludselig en Engsnarre op fra bevoksningen. Den viste flot sine rødbrune vingeoversider og den meget stribede ryg, da den fløj lavt ind over Kartebollerne og gik ned ca. 50 m borte. Fedt, det er faktisk første gang, at jeg har set arten, tidligere har det altid kun været dens snerrende sang, jeg har hørt.
Tilbageturen fra Iracle bød som sit højdepunkt på frokost i en lokal cafe, men derudover kun regn, regn og atter regn i stride strømme.

Nu nærmede turen sig sin afslutning, men den sidste eftermiddag i Burgas skulle udnyttes til fulde. Peter og jeg trodsede regnvejret, iførte os det medbragte regntøj, jeg desuden de medbragte og indtil nu godt bortgemte gummistøvler, og derefter begav vi os på en to timers tur op langs Atanasovsko Lakes vestlige bred, hvor vi ikke før havde slået vore folder. Spadsereturens mål var at komme så langt nordpå, at vi kunne krydse kanalen og komme ind på diget rundt om søen. Det lykkedes efter ca. en times travetur, og selv her udenfor diget, ud mod søen lå der kolonihaver i den flere meter høje rørskov. Placeringen fortæller vist noget om, hvor desperate folk må være, når de anlægger en køkkenhave klods op ad den kanal, der øjensynligt har direkte kontakt med samtlige toiletter i de flere hundrede lejligheder, der ligger i Burgas højhuskvarter lige på den anden side af landevejen ved søen.

Bjergvipstjert, Plettet rørvagtel
Midt i den grumsede og absolut uigennemsigtige kanal var der en lille banke med sand og småsten. Det var åbenbart fast opholdssted for en Bjergvipstjert, som var yderst samarbejdsvillig. Den poserede for os både på banken, men også i diverse grene og tagrør, hvor vi kunne nyde den på få meters afstand. Desværre var lyset pga. vejret ikke optimalt, så derfor blev billederne, der blev taget af fuglen heller ikke optimale, men alligevel....
Lidt fra Bjergvipstjerten var der en Plettet rørvagtel. Desværre lod den sig ikke se, men vi hørte da den hæse, gryntende stemme fra bunden af de tætte rør.

Fig. 28 Bjergvipstjert ved kanalen rundt om Atanasovsko Lake. Foto: Peter Rodemann

Spadsereturen gav ikke mange fugle, men vi fik set nogle nye steder omkring vort hotel. På en dag med dårligt vejr, var det nu heller ikke så ringe. Fugle havde det jo på ingen måder skortet på i de foregående dage. Derfor kunne vi også med roligt sind se frem til aftenens afskedsmiddag og morgendagens hjemtur.
Den megen regn, som vi havde haft denne dag, og som også kunne forventes i de næste dage, gjorde, at det ikke var helt så svært at slippe Burgas, som det ville have været, hvis vi havde været nødt til at tage afsted efter en superdag, som den vi oplevede om torsdagen, d. 21. Nu var den helt dominerende fornemmelse, at vi havde haft en extremt god tur, med extremt store antal, og extremt mange fede arter. Det eneste minus ved turen – udover morgenmaden – var, at en eventuel næste tur til området næsten kun kan skuffe. Det er svært at forestille sig, at man kan komme på en ny tur til Burgas og opleve lige så meget og se lige så mange fugle, meeeen man kan jo lade det komme an på en prøve, når DOF Travel, efter hvad Erik oplyser, arrangerer den næste tur til området i efteråret 2008 ?!?

Peter Rodemann og Jens Kristian Kjærgaard takkes mange gange for at give mig lov til at bruge deres billeder som illustration til min artikel. De to takkes desuden ligesom alle de øvrige turdeltagere for et udbytterigt samarbejde samt yderst behageligt og hyggeligt samvær under turen !!

Iøvrigt er der 169 Pelikaner på billedet i fig. 23 !